Maa- ja metsätalousministeriö
Jord- och skogsbruksministeriet
Ministry of Agriculture and Forestry

Maa- ja metsätalousministeriö
Neuvotteleva virkamies Jukka Virolainen
Johtava asiantuntija Vesa Kahilampi
Maatalousekonomisti Antti Unnaslahti

6.2.2023

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnan asiantuntijakuuleminen 7.2.2023

Maa- ja metsätalousministeriön kirjallinen lausunto

Komission tiedonanto lannoitteiden saatavuuden ja kohtuuhintaisuuden varmistamisesta

Komission syksyllä 2022 laatiman tiedonannon tarkoituksena on vastata tilanteeseen, jossa kohtuuhintaisten lannoitteiden saatavuus EU:ssa on vaarantunut. Lannoitteiden hinnat alkoivat kallistua jo Covid-19 -kriisin aikana ja siihen liittyvien tuotantoketjuhaasteiden vuoksi. Helmikuussa 2022 alkanut Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan vahvisti hintakehitystä entisestään. Tiedonannossa todetaan lannoitekaupan olevan erittäin keskittynyttä. Lannoitteiden raaka-aineiden (maakaasu, fosfori, kalium) saatavuus on epätasaisesti jakautunutta ja Venäjä on merkittävä ko. raaka-aineiden lähde.

Komissio tuo tiedonannossaan esiin myös kansainvälisen ruokahuoltonäkökulman. Erityisesti matala- ja keskituloiset maat kärsivät lannoitemarkkinoiden kireästä tilanteesta. Yhdistyneet kansakunnat (YK) on varoittanut, että tilanne saattaa vaarantaa ruoantuotantoa erityisesti maissa, joilla ei ole taloudellista kykyä toteuttaa tukiohjelmia lannoitteiden kohtuuhintaisuuden ylläpitämiseksi.

Maailmanlaajuinen lannoitteiden niukkuus ja kohonneet hinnat johtuvat ensisijaisesti typpilannoitteiden tuotannossa tarvittavan maakaasun poikkeuksellisen korkeasta hinnasta. Euroopassa on merkittävää lannoiteteollisuutta, mutta se on riippuvainen maakaasun sekä fosforin ja kaliumin tuonnista.

Komission mukaan EU:n toteuttamat toimenpiteet korkeiden energianhintojen lieventämiseksi parantavat osaltaan lannoiteteollisuuden tilannetta. Tavoitteena on, että toimilla lievitetään EU:n maanviljelijöiden ja lannoitteiden valmistajien vaikeaa tilannetta ja edistetään EU:n strategista tavoitetta vähentää riippuvuutta Venäjältä tulevasta tuonnista. Vaikka lannoitteita on edelleen saatavilla EU:ssa, niiden korkeat hinnat vaikuttavat viljelijöiden kylvöpäätöksiin ja lannoitteiden käyttöön, mikä puolestaan voi heikentää seuraavan kauden satomäärää.

Komission tiedonannossa tuodaan korostetusti esiin, että tässä mineraalilannoitteita koskevassa kansainvälisessä kriisitilanteessa tarvitaan lyhyen aikavälin toimia viljelijöiden ja lannoiteteollisuuden tukemiseksi. Näitä ovat muun muassa maanviljelijöitä ja lannoiteteollisuutta hyödyttävät tukitoimenpiteet valtiontukien ja EU-rahoituksen kautta, markkinoiden avoimuuden parantaminen, lannoitteiden tuontilähteiden monipuolistaminen sekä kaasun saannin turvaaminen ja sen ylisuuren hinnan rajoittaminen. Komissio käy tarvittaessa läpi jäsenvaltioiden kanssa sitä, kuinka yhteisen maatalouspolitiikan (YMP:n) strategiasuunnitelmia voitaisiin parhaiten hyödyntää tässä kriisitilanteessa.

Tiedonannossa komissio muistuttaa lannoitteiden käyttöön liittyen, että EU:n yleinen strateginen tavoite määritellään edelleen Pellolta pöytään –strategian mukaisesti. Tavoitteena oleva ravinnehäviöiden vähentäminen 50 % vuoteen 2030 mennessä ja samalla maaperän kasvukunnon säilyttäminen on edelleen saavutettavissa.

Maa- ja metsätalousministeriö pitää komission tiedonantoa tarpeellisena. Tiedonannossa on kattavasti käyty läpi nykytilannetta, jossa Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan on aiheuttanut vakavan häiriön lannoite-, maataloushyödyke- ja energiamarkkinoiden toiminnalle. Maa- ja metsätalousministeriö tunnistaa sen, että tässä epävakaassa tilanteessa tulee huolehtia koko elintarvikesektorin toimintavarmuudesta ja varmistaa väestön ruokaturva.

Laajemmasta näkökulmasta tarkasteltaessa EU:n ruoantuotanto on eräiden tuotantopanosten ja -materiaalien sekä jossain määrin myös tuotantoon tarvittavan tekniikan osalta hyvin riippuvainen EU:n ulkopuolelta tulevasta tuonnista. Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että on tuettava pyrkimyksiä vähentää tuontiriippuvuutta erityisesti fossiilisen energian, lannoitteiden ja valkuaisrehuraaka-aineiden osalta.

Lannoitesektorin kriisi on osaltaan vaikuttanut maatalouden tuotantokustannusten nousuun ennätystasolle ja pitkittää maataloustuotannon kannattavuuskriisiä. Tällä on heijaste myös koko elintarvikesektoria koettelevaan kustannusten nousuun ja joka näkyy viimekädessä kuluttajille kallistuvina ruoan hintoina.

Komission tiedonanto kokoaa hyvin yhteen toimenpiteet, joita EU:n ja jäsenvaltioiden tasolla on jo nyt käytettävissä lannoitteiden hintaan ja saatavuuteen vaikuttamisessa. Komission tiedonantojen laatimisperiaatteiden mukaisesti, lannoitetiedonanto ei sisällä suoria lainsäädäntö- tai tukitoimiesityksiä. Maa- ja metsätalousministeriö pitää myönteisenä, että jo tiedonannon käsittely EU:n eri toimielimissä on aktivoinut yhteisen tilannekuvan muodostamista ja keinovalikoiman läpikäymistä lannoitesektorin tilanteen ja sen maataloudelle aiheuttaman tuotantokustannuskriisin lievittämiseen.

Maa- ja metsätalousministeriö suhtautuu myönteisesti komission tiedonannossa esiin tuotuihin keinoihin lannoitteiden saatavuuden ja kohtuuhintaisuuden varmistamiseksi. Maatalouden akuutti kustannuskriisi korostaa lyhyen aikavälin toimenpiteiden tärkeyttä. Lannoitteiden markkinatilanteen rauhoittamisessa on myös kyse globaalia ruokaturvaa koskevasta asiasta.

Komission tiedonannossa esiin tuotujen pidemmän aikavälin päämäärien saavuttamiseksi on tärkeää jatkaa ja edistää kierrätyslannoitteiden käyttöä ja parantaa ravinteiden kierrätystä. Siihen kokonaisuuteen kuuluvat myös maaperän kasvukunnon parantamiseen tähtäävät toimet sekä kasviproteiinisektorin kehittäminen. Nämä toimet vahvistavat osaltaan EU:n ruokaturvaa ja ravinneomavaraisuutta.